

שלח: וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה ... והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר ... אחד לעולה ... ושעיר עזים אחד לחטאת (ט"ו, כ"ב-כ"ד). ופירש רש"י (עפ"י התו"כ והגמ"י) דבע"ז הכתוב מדבר. ובפרשת ויקרא (ד', י"ג) מבואר דין פר העלם דבר של ציבור, שאם ב"ד הגדול הורו בטעות להתיר אחד משאר איסורי כרת, ועשו רוב הציבור על פי הוראתם, שמביאים פר לחטאת. ואילו כאן בעבודה זרה צריכים להביא פר לעולה נוסף על השעיר לחטאת. ודבר זה צריך עיון, דהלא עולה באה תמיד לשם דורון, וכאן בעשו רוב הציבור עבודה זרה – והוא החטא הכי חמור – מה שייך שיביאו **דורון**, הלא צריכים הם לכפרה חמורה עבור חומר החטא, והיה לנו לחייבם שיביאו יותר מאשר חטאת אחת, ומה המקום כאן **לדורון**. וכן צריכים להבין מדוע לא מופיע דין זה בפרשת ויקרא אצל פר העלם דבר של ציבור, ומה שייכותו לקובעו כאן בפי שלח סמוך לחטא המרגלים.

ועיין רמב"ן שכתב, והנה חיוב הקרבן הזה בשגגת העדה הוא משונה מן הקרבן האמור בפרשת ויקרא, כי שם חייב להביא פר לחטאת, וכאן – פר לעולה ושעיר לחטאת, ועל כן הוצרכו רבותינו לומר שזה הקרבן על שגגת עבודה זרה. ולשון הכתוב, שלא נוציא אותו מפשרו ומשמעו. יאמר וכי תשגו מכל המצוות ותעברו על כל מה שצוה השם לכם ... שלא תעשו דבר מכל מה שצוה אתכם, תקריבו הקרבן הזה. ולכך לא הזכיר בכאן, כאשר יאמר בקרבנות החטא, "אחת מכל מצוות ד'". והנה זה כפי משמעו הוא קרבן הכופר לכל התורה בשוגג, כגון ההולך ונדבק לאחת מן האומות לעשות כהם, ולא ירצה להיות בכלל ישראל כלל... וזהו שמוש לשון הכתוב שהשגגה הזאת הנזכרת כאן היא בתורה ובמצוות בכללן, ועל כן ייחדו להם רבותינו מצוה אחת שבשגגתה יצא מכלל ישראל, ומכל המצווה בהם, והיא עבודה זרה. [כלומר, עיקר פשוטו של מקרא קאי אכופר בכל התורה ובכל המצוות, והיות שעובד עבודה זרה דינו ככופר בכל התורה כולה, חדשו רז"ל שאף העובד עבודה זרה ג"כ בכלל הך פרשה, ובהכי סגי להתחייב בהך קרבן. אך אין המקרא יוצא מידי פשוטו. והוא חידוש גדול, שאע"פ שלא עברו אשום עבירה שיש בה כרת, שבכאן, לא **מעשה העבירה** הוא המחייב בהקרבן, אלא זה שפרקו הקהל מעל עצמם עול התורה והמצוות.] ונכנסה כאן (בפי שלח, ולא בפי ויקרא, כנ"ל) בעבור שהם מרו דבר השם, ואמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, להיות שם במצרים ... בלא תורה ובלא מצוות וגוי, עכ"ל.

ולפי דרכו של הרמב"ן היה נראה להוסיף ולבאר ענין העולה, דבכל חוטא ששב, בודאי הוא מתנחם על העבר, ויש לו רגשי בושה, שברון הלב, ורגשי אבלות, סיפארדריסט אים (עיי' לשון הרמב"ם פ"ב מהלי תשובה ה"ב וה"ד. ד"ע.) אכן בנוסף לכל הנ"ל יש לו ג"כ ענין שיביאו לידי **רגשי שמחה**, דהאדם החוטא, הולך ומעמיק וטובע עוד יותר ויותר

בים של חטא, ומי יוציאנו וימושנו ממצולה, ואיתא בגמ' ראש השנה (יז:): בבאור שני השמות הראשונים מייג המדות (די ד'), ד' הוא קודם שיחטא, וד' הוא לאחר שיחטא, דאילו היה הקב"ה עוזבו ומניחו לגמרי לאחר שחטא, לא היו הרשעים מלאים חרטות, ולא היה לבם כים נגרש, ולא היתה בו דחיפה לשוב, ואשר על כן יש בכל מקרה של תשובה, בנוסף על רגשי הבושה והאבלות, רגשי שמחה – על שזכה לשוב, ועל זה שלא נטבע מכל וכל בים של חטאיו. אכן ביחיד החוטא לבדו, וכל שאר הצבור נשארו ביהדותם, הלא אפשר להצבור להחזירו לזה היחיד לדרך התורה; אי נמי, אם כל הצבור חטאו בעבירה אחת מסויימת, אין ענין השמחה כל כך גדול, ובכה"ג רק חייבים בחטאת – אשר ענינה האשמת עצמו, ומענין האבלות. אכן בחטאו כל הצבור בפריקת עול כל התורה והמצוות, ואין שמה אחרים שיחזירו אותם למוטב, כאן נתחייבו בב' הקרבנות: החטאת – על רגש החרטה הצער והאבלות, והעולה – על ענין השמחה הנ"ל, ופר יותר חשוב משעיר, והפר בא לעולה והשעיר לחטאתו, כי גדול קרבן הדורון – הבא עבור השמחה, מאשר הקרבן הבא עבור רגש האבלות.

(2) ע"פ (ס"ט) ז"ל ז"ל

פרשת שלח: א] ויקרא משה להושע בן נון יהושע, והביא רש"י מהמדרש, שהתפלל עליו קה יושיעך מעצת מרגלים. ובמדרש רבה לפי לך לך (פרשה מז) איתא, שהיו"ד שנטל הקב"ה משרי היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה (להתרעם), אמר לפניו, רבשי"ע, בשביל שאני קטנה הוצאתני משרה הצדקת. א"ל הקב"ה... ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ועיי"ש עוד במדרש, לשעבר היתה שרה לעצמה, עכשיו תהא היא שרה לכל באי עולם. (כמו אברם אברהם, בתחילה אב לארם וכו', וכ"ה בשרה, דאשה כבעלה. ע"פ יוסף.) כלומר, דהבדל יש בין אות ה' לאות יו"ד, דכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ואיתא במדרש רבה (בראשית פרשה י"ב) בה"א בראם, שהעוה"ז נברא בה"א (וכ"ה בגמ' מנחות כט:), אשר על כן מורה האות ה"א על אוניברסליות, משא"כ יו"ד הבעלות מורה על פרטיות ופרישות והסתייגות מן האחרים, ומתחילה היתה שרי אשה פרטית, שרה שלי, וכמו אברם – אב לארם, ואח"כ, כמו שנהפך אברהם לאב המון גויים, שהה"א שניתוספה לשמו מורה על אופיו החדש, שמעתה נהפך להיות יותר אוניברסלי, כמו"כ נהפכה שרה ליותר אוניברסלית. וכאן לגבי יהושע, מתחילה היה שמו מתחיל בה"א – הושע, שהיה הולך ביחד עם שאר תרי הארץ, וע"ז התפלל משה שיפרוש מהם ויהיה אדם פרטי לעצמו, ושינה את הה"א ליו"ד, אשר אות זו מורה על הפרטיות – בניגוד להאוניברסלית.

מאמר לה

א. מרובות הן התפללות והבקשות, להשגת מדת האהבה ומדת היראה בעבודתו יתברך. אלא שבכל מקום באות הן בקשות הללו, על אהבה ועל יראה כשהן לעצמן, בלי שם לואי. ורק בכרכת אהבה רבה, שהיא הכרכה השניה בכרכות קריאת שמע, אנו אומרים „ויחד לבכנו לאהבה וליראה את שמך“. כאן באה היא ההדגשה על יחוד-הלב לאהבה וליראה, ולא על האהבה והיראה כשהן לעצמן.

ב. ומהלך הענין כך הוא. בכדי לבאר לעצמנו, באר היטב, את ההבדל בין אהבה ויראה גרידא, ובין יחוד-הלב לאהבה וליראה, נשתמש בהסברה לקוחה מסוגיא דריש זכחים. אמרינן התם, דכגמ סתמא פסול, ובקדשים סתמא כשר, אף על גב דתרווייהו בעי לשמה, משום דאשה לאו לגירושין קיימא, וקדשים לשחיפה ולעבודה קיימי. כלומר, מכיון שבהמת קדשים לעבודה היא עומדת, מפני שנתיחדה לכך על ידי המקדיש, ממילא אנו תופסים כי כל מעשה עבודה הנעשה בה הרי הוא בהתאם ליחודה. ואפילו אם לא התכוון בשעת עבודה לשום דבר, הננו חושבים את המעשה הנעשה, כאילו הוא אחוז ביהודה וביעודה. שכן היא מיועדת, למה שהיא מיוחדת. וממילא, גנוזה היא מחשבת ה„לשמה“, במכע המעשה. הנעשה בין היחוד והיעוד. מה שאין כן בגמ, שאין האשה עומדת להתגרש, ממילא, כל שאין כאן כונה מפורשת. המעשה עומד הוא לעצמו, מבלי שום צירוף למעשה הגירושין. והוא הדין, והיא המדה, בעבודת האהבה והיראה. דאפילו אם יש בלבנו אהבה ויראה; מכל מקום, אם הוא עושה מעשה של אהבה או מעשה של יראה, כל שאינו מתכוון לשם אהבה או לשם יראה, אין כאן מעשה אהבה ומעשה יראה כל עיקר. דמהיכי תיתי תצטרף הפעולה עם האהבה. כל עוד שהוא לא צירפה בכונתו. אבל במצב שהלב מיוחד הוא לאהבה וליראה, הרי אפילו בשעה שאין התעוררות האהבה או היראה חיה בלבנו, והוא עושה מעשה מבלי שום כונה של אהבה או כונה של יראה; מכל מקום, מכיון שהלב מיוחד הוא לאהבה או ליראה, והלב מיועד הוא להתכוננות של אהבה ושל יראה ולהתעוררות של אהבה ויראה. דלעולם, היחוד קובע את היעוד. ומתוך כך, כל מעשה טוב, וקיום מצוה, הרי הוא ממילא מעשה של אהבה, ומעשה של יראה, אפילו אם עושה המעשה לא התכוון כלל לשום ענין של אהבה, או לשום ענין של יראה. במטבע הענין, כל מעשה הנעשה על ידי אדם שלכו מיוחד ומיועד לאהבה או ליראה, הרי יחודו ויעודו נתפסים הם במעשיו בדרך ממילא, וכל קיום-מצוה על ידו, הרי הוא קיום מצות אהבה, או קיום מצות יראה, אף על פי שלא עמד כלל באותה שעה בהתכוננות של אהבה, או בהתכוננות של יראה, וגם לא עמד באותה שעה, בהתעוררות של אהבה או בהתעוררות של יראה.

ג. דוגמתו של מהלך זה מוצאים אנו גם בכח-התורה. שהרי אמרו חכמים „שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד. שנאמר ועלהו לא יבול“. כלומר, התלמיד-חכם מיוחד הוא ומיועד הוא לדיבורי תורה, וממילא גם כשהוא מוציא מפיו סתם דיבורים, ואין הוא מכוון כלל לדיבורים של תורה; מכל מקום, מצד יחודו ויעודו לדיבורי תורה, נתפסים הם יחודו ויעודו בדיבורו, אפילו בלי שום כונה מצדו. וגם שיחתו צריכה לימוד.

ד. והנה ברכת אהבה רבה, פומרת היא לפעמים, את ברכת התורה, ונמצא, דאף על גב, שיש בכרכה זו הרבה ענינים שונים, מכל מקום, מכויעים הם עניניה של כרכה זו באופיה של תלמוד תורה, ומכיון שזה הוא אופיה של תורה, שחכמיה מוציאים מפייהם דיבורי תורה בסתמא דמילתא, מבלי שום כונה ומחשבה של בעליהם; לכן גם הדגשה על אהבה ויראה בכרכה זו, נתפרשו במטבע של תורה הלב לאהבה וליראה, מפני שרק ביהוד-הלב לאהבה וליראה, תורה

781 א 23 א 6, סג 220 א 7
110 א 10 א 9 ק א 7